

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. Posamezne številke po 10 v.

RUDAR

Reklamacije so proste poštne. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani Ilirska ulica 22, prvo nadstropje.

..... Glasilo sloven  skih rudarjev.

Mladina na plan!

Zasledovanje notranjega poslovanja organizacij opaža pogostoma, da se postavlja na vodilna mesta vedno starejše sdruge; na prvi pogled se to sicer zdi naravno, ali po globokejšim razmišljanju nam dejstvo usiljuje neprijetno mnenje o zavednosti in zrelosti mladine. Umestno je, da se na odgovorna mesta postavi starejšega izkušenega sodruga; ali zasedanje odgovornih mest zahteva mnoge delovanja in požrtvovanja in zahteva, da je voditelj bojne organizacije neprestano izpostavljen nevarnosti. Ali ravno zaradi tega bi bilo potrebno tukaj sodelovanje mladine, ki bi se tako poučila na najpraktičnejši način izvrševati agitačne posle in primerno presojati in prevladovati nevarne momente v bojni razredni organizaciji.

Vprašanje sodelovanja mladine pri odborih organizacij in v agitaciji je interesantno in nedolgoživno. Dejstvo je, da mlajši člani organizacije ne delajo za stvar z verno in intenzivnostjo, ki bi jo bilo želeli. Mladina se vpisuje v strokovno organizacijo, prinaša svoj gnotni prispevek inštituciji, ki ima izboljšati članom boljše mezdne razmere; ali večjega duševnega in neposrednega sodelovanja mladine pri zgradbi organizacije, ni opaziti. Nasprotno: napram poskusom in delu starejših sodrugov je mladina večinoma indiferentna; redko kje je najti mlado energijo soudeležno pri agitaciji in delu starejših odbornikov in voditeljev strokovne, politične ali kulturne organizacije. Mladina je tudi večinoma tuja intelektualnemu gibanju stranke; socialistično literaturo zasledujejo skoraj le starejši člani. Duševno delovanje strankinih teoretikov je večini delavske in dijaške mladine nepoznano.

Tem očitnejša je duševna in delovna razlika med starejšimi in mlajšimi sodrugji, ko vidimo s kakšno živavostjo in navdušenjem se borijo za socialistično stvar sodrugji, ki so dvajset ali trideset let izpostavljeni ljutemu in utrudljivemu strankinemu neprestanemu vsakdanjemu boju. Prestali so ti sodrugji dobo najhujše reakcije in persekucije; žrtvovali so strankinemu delu celo existenco, pa se niso utrudili in so še vedno na prvem in glavnem mestu v delavskem gibanju. Mladina pa, ki bi morala posnemati take zglede, živi tuja strankinim kompeticijam, apatična in indiferentna; brez duševnega stremjenja, brez smisla in ideala.

Starejši sodrugji vedo ceniti svojo organizacijo in strankino delo, ker vedo kolikega naporenega truda in koliko dragocenih žrtev je stala zgradba delavskih inštitucij. Zrastli in postarali so se s svojo organizacijo; organizacija, stranka jim je pogoj življenja; v njej vidijo cilj, bodočnost. Danes, kakor pred dvajsetimi ali tridesetimi leti živijo v duhu ideala, ki se neprenehoma uresničuje in ki zadobiva realnost v razredni združbi delavstva, v naraščanju in poglobitvi stranke, ki je poklicana rešiti v najbližji bodočnosti usodo človeške družbe. Prva ljuta in nevarna doba postanka stranke živi v njih spominu, jih navdaja in navdušuje. Mladini je ta prva doba nepoznana; o preganjanju in žrtvovanju prvih apostolov socialistične ideje sliši le spomine. Organizacija je za mladino nekaj pripravljenega, dokončanega. Pristop k organizaciji pomeni za mladino dovršitev vsake dolžnosti razumejo samo, da je enotnost delavstva potrebna. Le počelo število mladih sodrugov je, ki čuti mladeniško navdušenje za stvar in izraža svojo mladeniško osebnost. Večina sestavlja le število v organizaciji. Ne radi volje se to konstatira, četudi je v interesu organizacije in stranke to povedati. Ali to nedelavnost mladine opažamo in poudarjamo v nadi, da se bode tudi v tem oziru izpolnilo naše delo, ki zahteva od vsakega člana najpopolnejše, vsestransko prizadevanje in žrtvovanje. Mladina mora v prvi vrsti izvršiti svojo dolžnost napram organizaciji in delavstvu.

Mladina na plan! To je naš klic mladim sodrugom. Posnemajte in nadaljujte delo prvih boriteljev. Delajte, da bo svet osvobodila proletarska internacionala vedno močnejša in pomembnejša. Postavite se z vso osebnostjo v boj stremite naprej, da se bo uresničil ideal mislecev in boriteljev socializma.

Naša generacija združuje preteklost z bodočnostjo. Mnogo žrtev je zahteval boj za emancipacijo ljudstev. Ta boj je sedaj na vrhuncu. Mladenške sile in duševnosti potrebuje ta boj, da bo zmaga popolna.

Mladina na plan, s pogumom in navdušenjem, da bo pričeto delo kmalu dovršeno. Združite vaše sveže mladeniške moči, omladini je naloga izvesti boj, ki ima zdrobiti kapitalistično premoč in osvoboditi sužnje dela. Svetla bodočnost je pred nami, ideja svobode in pravice ni več daleč uresničenju. Le moči in poguma, složne odločne volje in mladenškega navdušenja je treba, da bo kmalu konec izkoriščanja in zatiranju vstvarjajočega delavskega razreda.

Več solidarnosti in razredne zavednosti.

(Konec.)

II.

To, kar smo v prejšnji številki povedali, naj bi našim tovarišem dokazalo, da je posedujoči razred razredno zaveden in kako je temu razredu svojim pripadnikom razredno zavednost lahko mogoče vcepiti. Otroci posedujočega razreda obiskujejo »ljudsko« šolo k večjemu štiri leta, v mnogih slučajih tudi odpade, ker opravljajo pouk posebni, domači oziroma lišni učitelji. Po štiriletnem ljudskošolskem pouku pa že pridejo v »višje« za nje nalašč vstvarjene šole, v katerih se pripravljajo za svoj »višji poklic«. Veda in naobrazba je postala izjemna pravica posedujočega razreda, ona mu ohranja in varuje vse njihove po krivici pridobljene pravice. Delavcem primanjkuje potrebnega znanja, to je sicer kruto, a resnično dejstvo vendar pa je nauk šole življenja, katerega delavci lahko pridobijo, tako važen in dalekosežen, da na podlagi njega delavci lahko zapopadejo, kakšne dolžnosti jih napram svojemu razredu vežejo.

Najboljša šola, ki lahko vzgaja pri delavcih razredno zavednost, je v prvi vrsti prostor, kjer delavec dela. Rudar n. pr. pride na štih in se že šola. Vse se mora izvršiti v največji naglici, nobena minuta ne sme biti zamujena, vse je že natančno preračunano. Zaposleni priganjajo tekajo urno sem in tja, vse se pretehta, premeri, kajti glavno načelo podjetja je prihraniti, kjer se le kaj prihraniti da. Varčuje se s časom, z delovnim materialom in celo s premočjem samim. Na delovnem prostoru samem, pri izvažanju, povsod je glavna skrb priganjačev, izpraviti čim več polnih vozičev (huntov), skratka, glavna njihova skrb je, da se opravi v najkrajšem času čim več dela. Kaj nam vse to pravi? Podjetnik hoče doseči čim večjega dobička, in da si svoj dobiček zavaruje, se zveže s svojim »poklicnim tovarišem«, z drugimi besedami povedano, organizira se, in sicer se organizira zaradi tega, da s pomočjo svoje organizacije odstrani vse zapreke, ki bi mu njegov dobiček bodisi neposredno ali posredno mogli spraviti v nevarnost. V bratski slogi streme podjetniki za enim in istim ciljem, vsakega izmed njih navdaja čut razredne zavednosti, složno varujejo svoje koristi in branijo svoj razred h kateremu pripadajo. Najboljše njihovo orodje pa je njihova mednarodna centralna organizacija. Posamezen izmed njih je brez moči, to velja tudi za — rudniške podjetnike.

Razredna zavednost pri rudarjih bruhne včasih sicer nepričakovano na dan, toda to ni izraz njihove morebitne razredne zavednosti, temveč se zgodi le radi prehudega pritiska, le radi prehudega izkoriščanja. Obupni odpor, ki se tu in tam pojavlja, namreč stavka, je ponajveč izraz velike nejevolje, ki se je v notranjosti rudarjev nabirala toliko časa, da je nepričakovano privrela na dan, še dolgo ne dokazuje resnične njihove razredne zavednosti. Sicer pa je tudi stavka dobra šola, kajti tudi v njej se je mogoče priučiti razredne zavednosti. Večinoma pa je taka prilika le redka in čas za študiranje

imeli potrebne spretnosti, da bi me obdržali in vodili po pravi poti. Bili so premehki, vse so mi dovolili. In jaz sem se navadil vseh neumnosti; mesto da bi šel v šolo, sem se klatil okrog. Zahajal sem v družbo starejših izprijenih fantalinov in med njimi sem se naučil stvari, ki ne pristojajo niti odraslemu, kaj šele otroku.

Janez se je bil medtem pokrepčal, privlekel iz žepa star čik, ga hlastno vtaknil v usta in ga prežvekoval z veliko slastjo.

»Torej takrat si se tudi navadil pijače?«
»Takrat. Kupovali smo cigarete in tudi pijačo, če smo le imeli denar. No denar se je že dobil, saj veš kako.«

Nastal je kratek premor. S pomilovanjem sem zrl na Janeza, ki je topo gledal predse in žvečil svoj tobak.

»Škoda, da je tako prišlo,« sem znova začel, »kaj vse drugega bi bilo lahko postalo iz tebe!«

»Kaj škoda, mene ni škoda, čim prej odromam s te zemlje, tem prej se znebe ljudje nepotrebnega bremena.«

»Ali ti nikdar ne pride na misel, da bi začel novo, boljše življenje?«

»Ne premišljujem o tem. Sicer bi pa nič ne pomagalo. Prepozno, kot sem že rekel.«

»In ti nikdar ni žal, da si se udal takemu življenju?«

»Žal? Res, časih me neprijetno sune v srce, ko vidim druge poštene in srečne ljudi, ali kaj pomagajo taki spomini? Zato se jih

LISTEK.

Janezov Janez,

(Povest pijanca.)

Janezov Janez je bil pijanec, velik pijanec. Vi ga niste poznali in ga ne boste več spoznali, ker ga že krije zelena ruša, a jaz sem ga poznal in zato vam hočem na kratko povedati zgodbo njegovega življenja.

Janezova zunanost ni bila posebno prikupljiva. Suho, bledo človeče, ki se mu je na prvi pogled poznalo, da čez mero in pogosto pogledava v kozarec. Težko si ga dobil treznega. Pravili so, da ga že takoj zjutraj začne srkati.

A nekoč sem ga dobil treznega. Bil sem na planini in Janez je tudi Bcg zna kako in zakaj kolovratil tam gori. Prva njegova beseda je bila, če imam za par požirkov. Povabim ga, da prisede v senco košate smreke. Na ponovno njegovo prošnjo po žganju, mu rečem:

»Janez, kaj boš s pijačo, v pijači je strup.«

»Beži, beži, zame je pijača zdravilo.«

»O zdravilo,« mu odgovorjam, ko se je v tem približal in se vsedel poleg mene, »zdravilo, ki te bo spravilo v grob. Ali ne čutiš, da ti žganje pije življensko moč, da ti slabi in stara telo?«

»Žganje mi daje moči, da se še držim pokoncu, brez pijače mi ni živeti.«

»Ali ne verjameš, da ti je žganje vzrok, da si tako slaboten, bolehen?«

»Če verjamem? Naj je vzrok ali ne, to je gotovo, da jaz ne morem biti brez njega. Brez njega bi umrl.«

»Ali pomisli, mlad si še, pusti žganje in spet boš krepak in močan.«

»Ni mogoče. Rajše vse prej pustim kot pijačo, rajše trpim lakoto — da imam le požirek žganja.«

»Toda vsaj poskusil bi, morda bi šlo.«

»Ne gre. Sem že parkrat delal take sklepe; ni šlo. Zame je že prepozno. Pil ga bom, dokler bom živ.«

Medtem sem mu postregel z malim okrepčilom. Janez je postajal vedno bolj zaupljiv in zgovoren.

»Pa kdaj si se tako navadil na pijačo?« sem nadaljeval pričetni razgovor.

»O že dvaj, že v otroških letih.«

»V otroških letih, kako je bilo to mogoče?«

»Kako je bilo to mogoče, vprašaj? Lahko mogoče. Saj veš, da so mi že zgodaj umrli oče.«

»Sem slišal. A kaj potem?«

»Dokler so še živeli oče, so me strogo držali in pazili name. A oče so umrli in ostala sva sama z materjo. In takrat se začela moja nesreča. Mati niso imeli dovolj močne roke, niso

razredne zavednosti je kratek, katerega v to svrhu ni mogoče zadostno izrabiti.

Zadnja stavka rudarjev na severozapadnem Češkem na primer je očitno pokazala, da »gre«, če je med rudarji vsaj nekaj sloge. Zdi pa se, da tega široke plasti rudarjev niti opazile niso. Da se je stavka sorazmerno ugodno zaključila, se je bilo v prvi vrsti zahvaliti centralni strokovni organizaciji, ki je taktično posegla vmes, kar so po stavki priznali tudi vsi njeni nasprotniki iz najrazličnejših taborov. Za danes pa se nočemo prerekati z onimi ljudmi, ki nasprotujejo svojemu lastnemu razredu, ti ljudje ne pridejo v poštev, ker se na narodnostne hujskarije in klerikalne fraze ne spleta odgovarjati, končno pa so ti ljudje tudi v taki brezpomembni manjšini, da ni vredno trati časa. Naš opomin velja oni veliki množini brezbriznih in speh naših tovarišev, ki so sicer vselej »zraven«, ne zavedajo pa se dolžnosti, ki jo napram svojemu razredu imajo. Ti nam označujejo naše delovno polje. Ravno pri ti stavki se je lahko opazalo, kako so gospodje izkoriščevalci razredno zavedni, kako so si prizadevali trenutno priti iz neprijetnega položaja kolikor mogoče poceni. Položaj je bil zanje zato neprijeten, ker je vladala dobra konjunktura. Pravimo trenutno, ker so gospodje še po vsaki stavki delavcem nemo, tenci, dasi morda v drugi obliki, vzeli nazaj vse to, kar so jim v sili bili primorani priznati. Tako postopanje od strani rudniških podjetnikov pa je mogoče le v Avstriji, kjer se jim posreči vse, kar rudarji po vsaki stavki občajno zapadejo nazaj v staro brezbrizje. Sloga med rudarji po vsaki stavki občajno vselej zopet zaspi, tem živahnejše pa dirjajo po jamah voziči, ki jih rudarji še hitreje prerivajo.

Naravnost čuden pojav se prikazuje pri rudarjih, namreč, da izyremši enega revirja na Češkem (Loket) niso rudarji znali nikjer v Avstriji izvajati iz kake stavke naravne in pravilne posledice. Statistika o stavkah nam kaže, da se stavk v rudarski industriji ni primanjkovalo, navzlic temu pa razredna zavednost med rudarji ni skoraj nikoli zadobila pravega izraza. To dejstvo pa nam zopet dokazuje, da so bile večinoma vse stavke trenutna posledica chupa, ki se je ravno tako hitro zopet polegla, kakor je hitro in nepričakovano butnil na dan. Povrh tega so te stavke večinoma inscenirali le neorganizirani ljudje, kar je vsak uspeh izključevalo že v naprej. Lahko rečemo, da so vse te stavke bile le nekaj trenoten odpor proti goljufiji na plači. Toda goljufati rudarje na plači si smejo dovoljevati zopet le avstrijski rudniški podjetniki, ker vedo da je ni v Avstriji jame, kjer bi rudarji bili res složni in edini. In naravno je, da rudniški podjetniki to neslogo med rudarji v svojo korist izrabljajo. Rudarjem po navadi pravijo: »Le pritiskajte in pridno delajte, potem boste že prišli na vašo plačo.« In zdi se kakor bi to res že zadostovalo, kajti delavci pritiskajo in se mučijo, nazadnje pa se jih pri plači ogoljufa. Garali so kakor živina, za plačo pa morajo hoditi prosjačiti in beračiti v pisarno, reklamirati in kregati se, toda ne morda za njihovo navadno plačo, temveč za one zneske, za katere se jih ogoljufa. Ne plačamo več! premalo ste naredili! vsaj niste nič delali! tako nahruli rudniški paša ob takih prilikah rudarje izza okna požrtne, podjetniške menažarije.

In to naj bi bil pošten plačilni zistem?

Tako razmerje pa obstoji že desetletja in zakaj? Rudarji se med sabo, eden drugega niti pravilno ne poznajo. Niti ne vedo, da so pripadniki razreda popolnih, ogoljufanih revežev, ne prihajajo skupaj, tem manj pa, da bi jim prišlo

na um, da kot en razred, spadajo skupaj, skratka, manjka jim razredne zavednosti, ki je vzrok, da pušajo celo svoje najvažnejše življenjske interese popolnoma v nemar. Kako pa izgleda na jami, kjer je delavstvo vsaj deloma, recimo vsaj do polovice organizirano. Ali vlada tudi na taki jami neposredna goljufija pri plači in brezobrazna barantija pri določevanju plače? Nikakor ne, ker si tukaj rudniški paše ne upajo tako nesramno nastopati. Pa tudi varnostne in zdravstvene razmere so v takem kraju boljše. Prav očitno se torej opaža, da, zadostuje vsaj nekoliko razredne zavednosti, da se slične nedostatke odpravi. Vse te in še marsikateri drugi nedostaki izginejo prav kmalu, če delavci to hočejo, kajti rudniški paša se jih poslužuje le toliko časa, dokler jih delavci, vsled svoje brezbriznosti sami trpe. Rudarji naj nikar ne pozabijo, da rudniški podjetnik vsaj glavni dobiček vleče iz njih nesloge in iz njih brezbrizne brezskrbnosti.

Toda tudi drugače rudarje ne navdaja tisti dolžnostni čut, ki bi jim sicer veleval vršiti vse kar so napram svojemu razredu dolžni. Ne prihajajo skupaj, da celo izogibajo se eden drugemu, kvečjemu, če se ob nedeljah slučajno znajdejo v večjih gruclah skupaj, kakor čreda ovac, ki v svrci brezglavosti ne ve, ne kod ne kam. Je pa zopet tudi nekaj takih, ki se smatrajo za počaščane, če se smejo pridružiti kaki vaški veličini ali pa svojemu lastnemu priganjaču in ž njim igrati morda celo na karte. Srečni so, če smejo sedeti v taki družbi, kjer se na videz getovo ne izraža nobena posebna razredna razlika, pač pa se ta razlika tem občutneje pokaže takoj še drugi dan zopet v jami. Ali rudarji, ki so eden izmed najvažnejših činiteljev delavskega razreda, res nimajo nobene potrebe, da bi se med sabo posvetovali in porazgovarjali o svojih težavah in nadlogah in pa da bi v skupnem stremljenju svoj položaj skušali zboljšati? Ali ne vrše rudarji nad sabo največje krivice sami, ko so že doživeli tolikih izkušenj, ki so jim pač jasno dokazale, da je treba le nekoliko razredne zavednosti, le nekoliko složnosti, ki naj bi bila navdahnjena s potrebno bratsko ljubeznijo, če se hoče doseči tega, kar izkoriščevalci rudarjem niti odrekati ne morejo? Ali rudniški podjetniki pri plači lahko goljufajo in lahko vzdržujejo neznosne varstvene razmere, če rudarji tega ne trpe? Ali podjetniki to, kar so rudarjem bili v stavki priznali, oziroma dali, po stavki lahko zopet odvzamejo, bolje rečeno ukradejo, če si tega rudarji ne puste dopasti? Ali ni zakon in pravica na njihovi strani, če se takim nakanam skupno uprejo in branijo, kar je že njihovega?

Drugega ne manjka rudarjem, kakor nekoliko več solidarnosti, več razredne zavednosti. Naši člani imajo v tem oziru zelo široko polje, ki čaka pridnih obdelovalcev. Lahko pa je tudi vse te opravke mogoče izvršiti in naloge zmagovati, če bo vsak posamezen član, toda vsak, le nekoliko pomagal in agitiral, vsaj malo dela prevzel in vsaj nekoliko sodeloval, toda resno sodeloval. Ne smemo torej omahovati in ne se sramovati kakor tudi ne skrivati se pred neorganiziranimi sotrpini, sopripadniki našega razreda, ki danes še ne vedo, da je vsakega poštenega delavca v rudništvu prva in sveta dolžnost, vršiti solidarnost in razredno zavednost.

Zahtevajte v vseh rudarskih krajih v vseh gostilnah „Rudarja“ in „Zarjo“!

najraje čim prej iznebit in ne mislim, kaj bi bilo lahko postalo iz mene, če bi se ne bil udal pijači. — »Sicer pa, ali sem sam kriv?« je rekel po kratkem oddihu.

»Gotovo si tudi sam kriv.«

»Priatelj, ali je otrok, ki neizkušen zaide med malopridneže in rokomavhe, ali je tak otrok sam kriv, če se pokvari? Ali ne tisti, ki ga puste, da zaide med nje?«

Začel se je razgrevati; videl sem, da ne bo trpel ugovora, zato sem molčal. Sicer pa tudi res nisem vedel, kaj naj bi mu odgovoril.

»No vidiš,« je nadaljeval Janez, ki si je tolmačil moj molk, kot da pritrujem, »nisem sam kriv, če sem zabredel, če sem postal lump, pijanec, tat, če me stavijo matere otrokom v svrilen zgled.«

Nehote se je zamišljal v minule čase. V srcu se mu je jel buditi kes. Prijemala se ga je otožnost, ko je videl pred seboj svoje izgubljeno življenje. In z otožnostjo se je mešal obup, ko je videl, da nima več moči, da bi se poboljšal in pustil tako pasje življenje. Njegove besede so prihajale mehke in ginljive.

»Poglej — naj obudim danes nekaj starih spominov. Bil sem čvrst, krepak, priden deček, ko so mi umrli oče. Kako lepo je bilo takrat; veselo smo se igrali otroci, ubogali doma, delali veselje učitelju. Kako bi bil lahko zrastel v poštenega, pridnega človeka. V srečnega človeka, v koristnega člana človeške družbe. In sedaj sem lump, vagabund.«

Prenehal je. Videl sem, da mu je težko in postalo je tudi meni težko. Njegove mehke besede pa so postajale vedno osornejše, glas vedno bolj trd, ko je nadaljeval:

»Lump. Zakaj sem postal lump? Mari sem sam kriv? Mari sem si sam snedel in ukradel srečo, mir in zadovoljnost? Bil sem otrok, nerazsoden otrok, ki nisem vedel kaj delam. Zakaj niso pazili name? Zakaj so me napravili za pijanca. Oni so krivi...«

»Janez, ne govori tako,« sem ga prekinil. A kakor olje na žerjavico so vplivale moje besede, toliko bolj trdovratno je nadaljeval:

»Da, oni so krivi! Zakaj so mi dajali pijačo! Zakaj so me pustili hoditi in piti po gostilnah? Zakaj so mi gostilničarji dajali pijače, pijače otroku?«

Pesti so se mu krčile, izraz na obrazu mu je postal divji.

»Da so zaslužili par krajcarjev, so mi dajali prokletega žganja! Judež! Žganja otroku, ki ne ve, kaj je dobro in kaj slabo, kaj mu škodi in kaj koristi. Mesto bi me bili zapodili domov in mi jih dali s palico, so mi dajali strupa. Da, prav si rekel, v pijači je strup. In meni otroku so dajali strupa! Zastrupili so mi telo in duha! Prokleti!«

»Janez —!« Ni me slišal, kot hudournik so mu vrele besede iz ust. Pustil sem ga, da se je izgovoril do konca.

»Oni so vzrok, da sem priden, zdrav krepak fant zrastel v slabotnega, nič vrednega pijanca, v nadlego sebi in drugim. Dajali so mi

Gospodarski pregled.

Premogovna produkcija v Avstriji za mesec oktober 1913.

Ministrstvo za javna dela priobčuje poročilo o avstrijski premogovni produkciji za mesec oktober 1913 s primerjanjem premogovne produkcije za isti čas leta 1912. Tozadevni podatki so sledeči:

Kamniti premog:

okrožja (reviri)	sirovi premog	briketi	koks
	meterskih stotov		
Ostrava-Karvin . . .	8,028.133	56.439	2,219.880
Rosice-Oslavany . . .	415.700	69.000	600
Kladno-Slany . . .	2,178.021	—	—
Pízen-Střibro . . .	1,145.748	60.553	—
Žacléř-Svatonovice . .	414.680	—	8.456
Galicija . . .	1,669.274	—	—
Ostale premogovnike .	127.129	—	—
Skupno v okt. 1913	14,008.685	185.992	2,292.936
Skupno v okt. 1912	13,291.991	113.764	2,038.969
Od januarja do konca oktobra 1913 . . .	136,361.157	1,697.788	21,385.288
Od januarja do konca oktobra 1912 . . .	123,856.759	1,322.314	19,200.480

Rjavi premog:

Mostec-Teplíce-Komotava	16,080.547	3.631	—
Falknov-Loket-Karlovičari	3,555.096	219.101	—
Wolfsegg-Thomasroith	303.394	—	—
Ljubno . . .	826.919	—	—
Vojstberg-Köflach . .	672.746	—	—
Trbovlje-Zagorje . .	1,032.000	—	—
Istra-Dalmacija . . .	224.404	—	—
Galicija-Bukovina . .	33.815	—	—
Ostali premogovniki v čeških deželah . . .	296.663	—	—
Ostali premogovniki v planinskih deželah .	796.077	8.397	—
Skupno v okt. 1913	23,821.761	231.129	—
Skupno v okt. 1912	23,648.853	244.236	—
Od januarja do konca oktobra 1913 . . .	230,347.764	1,986.155	—
Od januarja do konca oktobra 1912 . . .	218,551.370	1,996.761	—

Produkcija premoga je v mesecu oktobru t. l. kakor videti napram istemu razdobju lanskega leta na celi črti poskočila. Nazadovala je edinole produkcija briket in sicer za več kakor 13 tisoč metrskih stotov. (Meterski stot je 100 kilogramov.) Množina nakopanega kamnatega premoga je narasla za 716.000 in množina rjavega premoga za skoraj 173.000 metrskih stotov. Produkcija koksa je poskočila za 254.000 in produkcija briket iz kamnatega premoga za 72.228 metrskih stotov.

Poročila iz tujine.

Francija.

Borba francoskih rudarjev za uresničenje zakona, ki naj bi določeval v rudništvu 8urni delovni čas zavzema zelo resne oblike.

Dne 14. novembra je francoski senat (nekaka gospodska zbornica) zakon glede 8urnega delavnika končno sprejela. Zgodovina tega zakona je zelo čudna in dolgovetna. 8 let je romal iz zbornice poslancev v senat in obratno. In tudi šele sedaj ga je senat sprejel šele potem, ko je dve najvažnejši točki — poslabšal. V prvi vrsti je delavce, vpisane v lomu za skrile in pa v jamah za rudnine, ki jih je zbornica poslancev tudi temu zakonu podredila, izločil. Minister za javna dela je tej omejitvi zakona pritril in se ima za izločene kategorije z ozirom na njihove baje posebne razmere, skleniti drug poseben zakon. Za dotične delavce pa je ta obljuba zelo slabo tolažilo, gotovo je, da bodo morali čakati zopet celo vrsto let predno bodo prišli na vrsto. Pa tudi rudarji

strupa, navadili so me na strup, umorili so me...« in zopet kletev, preklinjanje.

Skoro me je bila grca. Zgrabil je stekleničico, napravil par požirkov, pa jo je zalučil, da se je razbila na drobne kosce ob deblu bližnjega drevesa. Ta pijača ni bila zanj in za njegovo od alkohola zastrupljen organizem.

Skušal sem ga pomiriti: »Janez, ni še vse izgubljeno, še je mogoča rešitev, Janez...«

Ni me poslušal, divje se je zasmeljal, skočil kvišku, siknil še »za vedno prepozno« in izginil v gcšči.

Jaz pa sem ostal sam in premišljeval, če ni imel deloma prav, ko je tako ostro sodil in obsodil. Pa naj je imel prav ali ne, vsaj zadnje njegove besede so bile resnične — za vedno prepozno. Spreobrnil se je, ko se je v jamo zvrnil.

O Veliki sem ga še videl doma. Bil je že močno slab. Postava šibka in suha, obraz bled, pogled moten, korak omahujoč.

In ne dolgo po Veliki noči dobim pismo, kjer je stalo: »Nazadnje še eno novico. Pred kratkim so našli mrtvega Janezovega Janeza. Zaprl se je v sobo, in ko ga le ni bilo ven, so vlcili vrata in ga našli že trdega.«

Postalo mi je hudo ob misli na uničenje mladega bitja v najlepših letih, ob misli na nekdanj upapolnega dečka, ki je postal žrtev alkohola. In vzdignilo se je v meni proti temu ljudskemu sovragu in uničevalcu. In prisegel sem boj alkoholu, boj alkoholu do smrti.

v premogovnikih so slabše odrezali kakor jim je bila zbornica poslancev namenila. Zbornica poslancev je namreč določila največje dopustno število nadur na 30 v letu. Tozadevna od senata izvoljena komisija pa je predlagala pomnožitev dopustnih delovnih ur po delu torej nadur oziroma čezur na 150.

Namen senata je prozoren, omogočiti hoče premogovnim podjetnikom kar skozi celega pol leta podaljšati delovni čas na 9 ur, ali skozi četrt leta na 10 ur. Minister za javna dela Cherou, je, uvidevši nevarnost, hotel izvesti nekako poravnavo in je zato, opustivši sklep zbornice poslancev, ponudil 90 nadur, toda večina senata je ostala pri 150 nadurah. Predlog vlade je dobil le 120 glasov, dočim je proti njemu glasovalo 166 senatorjev. Če naj se zakon v ti obliki še v tekoči postavodajalni dobi spravi pod streho, tedaj zbornici poslancev ne bo preostajalo drugega, kakor ga tudi v tej spakedrani obliki sprejeti. Zakon sa pa bo za rudarje vtem smislu, kakor ni drugače pričakovati, zelo dvomljive vrednosti.

Vprašanje sprejetja tako zverženega zakona v zbornici poslancev je gotovo v veliki meri odvisno tudi od stališča, ki ga bodo rudarji zavzeli. In to stališče pa najbrže ne bode prijaznega značaja, kajti že sedaj prihajajo vesti, da je v revirjih med rudarji vsled trne večine senata zavladalo velikansko razburjenje. Rudarji v Dourges v revirju Pas de Calais so že sklenili stavko, v Lievinu Noeux in Lensu pa so sklenili počakati na parolo, ki jo bo izdal narodni svet zveze rudarjev. Sploh se na celi črti opaja, da rudarji nikakor ne mislijo izzivalno stališče senata mirno vtakniti v žep.

Naši tovariši na Koroškem.

Potem, ko smo se v gostilni gosp. Krulca v Črni nekoliko pokrepčali, se podamo z nekaterimi tovariši, ki v to gostilno močno pohajajo, na sprehod in hočemo to, kar spotoma slišimo ter vidimo, v nastopnih stavkih na kratko povedati. Najpoprej naj še omenimo, da naši tukajšnji tovariši nikakor nimajo poslano na ročicah. Mogočna družba »Union«, ki je lastnica tukajšnjih svinčenih rudnikov, je kruta in brezobzirna delodajalka, ki skuša iz tega kraja odnesti kolikor mogoče veliko dobička, katerega seveda morajo pridelati delavci, ki jedo grenki kruh, katerega morajo težko prirobotati in katerega jim družba »Union« zelo pičlo reže. V zasebnem življenju pa skušata pridobivati tal med rudarji dva elementa, ki špekulirata na razdor med rudarji. Na razdoru in pa na neslogi skušata namreč zgraditi svojo politično moč, ki bi seveda rudarjem bila ravno tako kvarljiva in škodljiva, kakor bi družbi »Union« bila koristna. Ta dva elementa sta: zlagani in hinavski klerikalizem ter sirovi, podivjani nemškoniacionalni fanatizem. O obeh se bomo ob priliki nekoliko natančneje pomenili, omenili smo jih danes le zaradi tega, da si bo naša rudarska javnost znala napraviti približno sodbo o težavnem stališču naših tovarišev v Črni. In če še dostavimo, da sta oba elementa, ki smo jih navedli, prikrita zaveznika družbe »Union« in da oba izvršujeta hlapčevske službe tej družbi, tedaj je pač lahko razumljivo, da je ta družba delavcem tem brutalnejša in brezobzirnejša. Akcijska družba »Union« je posestnica skoraj vsega, kar sega od Možic tje do Črne, poleg tega ima tudi rudnike in posestva še drugod, je torej zelo bogata in njeni akcionarji vlečejo vsakoletne mastne dividende. Trgovina s svinčcem gre družbi imenitno, kajti razpečava ga skoraj po vsej Evropi. Nasprotno pa so razmere, v katerih živijo njeni delavci, zelo klavverne, ki se nahajajo z živahno trgovino in mastnimi dividendami v kričečem nasprotju. S tem nesoglasjem in s temi razmerami seznaniti javnost, je naš namen.

Ozrimo se nekoliko na stanovanja rudarjev. Za oženjene rudarje je sploh jako malo stanovanj na razpolago. Izmed okroglih 300 oženjenih rudarjev stanuje v rudniških hišah le kakih 70 do 80 družin in še to majhno število ima izključno le taka stanovanja, ki sestojajo samo **le iz enega stanovanjskega prostora**. Ta prostor, ki se imenuje v podjetniškem jeziku »stanovanje«, morajo rudarske družine porabljati za vse, kuhajo v njem, spijo v njem, perejo in snažijo v njem, skratka vse. Oni oženjeni rudarji pa, ki stanujejo v privatnih hišah, morajo istotako za posamezne take luknje tam daleč med hribi, na deželi, plačevati 6 do 8 K mesečne najemnine! Toda najhujše pa je, da so vsled druginje ter pomanjkanja stanovanj, v takih posameznih, mizernih luknjah zbasani **kar po dve družini skupaj!**

Vsakdo si lahko predstavlja, kako v takem brlogu, v katerem je poleg številnih otrok stlačeno toliko odraslih ljudi, izgleda. Da v zdravstvenem oziru preti tem družinam velikanska nevarnost, tega menda ni treba še posebej dokazovati. Toda v pričo takih gorostasnih in groznih stanovanjskih razmer kak zdravstveni svet — nič, občina — nič, rudniški urad v Ce-

lovcu — nič, okrožni zdravnik — nič, vse je slepo in gluho, kajti družba za kopanje svinca »Union« je bogata, je mogočna, pred katero se klanja in trese vse, in to nam pove vse. Navsezadnje pa je čisto naravno, da se nobeden izmed navedenih činiteljev, najmanj pa družba sama zgane, kajti gre gospodi vendarle za dobiček in za nič drugega. Kakor v vsakem slučaju, bodo morali rudarji tudi to vprašanje vzeti sami v roko in zrukati potom složnega in enotnega nastopa, kosmato vest gospode, kateri je čisto vseeno, če družine rudarjev eventualno tudi počasi poginejo, samo da ona svoje profite počasi spravi pod streho. Vrh vseh te stanovanjske mizerije morajo kakor v nekako dopolnilo svojega gorja, rudarji na delo in od dela na »dom« v zelo mnogih slučajih hoditi peš celo po dve uri daleč in še več. Stanujejo pa delavci tudi na Spodnjem Štajerskem in v sosednji Dravski dolini. To ogromno daljavo pa seveda niso v stanu prehoditi vsak dan, zato pa grečo domu le ob sobotah. Da je življenje teh delavcev tudi »rajsko«, se pač opazi takoj na prvi pogled. Pri nezadostnem zaslužku živi s svojo družino skozi ves teden razdeljen na dva dela, to seveda povzroča dvojne stroške, namesto nedeljskega počitka pa mora mož prehoditi po dvakrat po mnogo ur dolgo pot. »Dobrohotnost« družbe »Union« napram svojim delavcem se torej, kakor je videti, izraža na zelo viden in posebno občutljiv način, kot nameček, oziroma kot »priboljšek« na majhno plačo privoščijo svojim delavcem vsak teden po dvakrat večurna »okrepčujoča« pohoda. Dobre duše, kaj ne?

V nekaj maloštevilnih rudniških hišah, ki so namenjene za samske, torej neoženjene delavce, oziroma za fante, niso stanovanja nič lepša, če ne slabša, kakor smo omenili zgoraj. Velikanski nered, ki vlada v teh hišah, dopolnjuje pravcata svinjarija. V stanovanjskem zmislu so te hiše, oziroma »sobe« v njih, v pravem pomenu besede natlačene. Kako je v teh stanovanjih preskrbljeno za snažnost, nam dokazuje dejstvo, da **zamenjajo perilo na posteljah**, torej ruhe itd., **le dvakrat in le v redkih slučajih trikrat na leto!**

Nič boljše ni glede snaženja lesenih tla, tudi ta se včasih »osnaži«, včasih pa tudi ne, k večjemu kake trikrat na leto. Čudnega ni torej nič, če se le količkaj civiliziranemu človeku ob pogledu na tla in postelje v teh hišah obrača želodec. Razume se, da so tudi slamnjače primerno špehaste, slama v njih ostaja običajno kar po **dve leti**. Podglavnih blazin sploh ni nobenih, imajo jih posamezni delavci le tedaj, če si jih sami kupijo! Glede hiš, v katerih stanujejo samski delavci, naj naši čitatelji nikar ne mislijo, da so to same običajno zidane hiše, ki bi jih družba lahko napravila; kdor bi to mislil, bi se nahajal v veliki zmoti. Del teh rudniških »hiš« obstoji namreč iz starih mizernih bajt in barak! Nekaj takih skupaj zmašenih lesenih barak se nahaja v Peči in Grabnu, ena taka lesena baraka, ki pa je namenjena ženskam, torej delavkam, je tudi v Igereperku. Poleg tega so v Igereperku tudi izpremenili neko barako, oziroma šupo, ki je popreje služila za snaženje rude, v »stanovanja« za samske delavce. Kako prijetno je v takih barakah, po mnenju rudniške družbe »Union« »hišah«, stanovati, posebno po zimi, je razvidno že iz tega, če povemo, da so te kolibe zmašene iz starih, dostikrat preperelih desk. Skozi špranje vleče pozimi burja, poleti pa prihaja skozi nje dež. V vseh rudniških »hišah« za samske delavce si morajo delavci, kakor v takih razmerah ni drugače misliti, seveda tudi sami kuhati. Kake so v teh okoliščinah razmere glede kuhe, si lahko vsakdo misli. V Grabnu n. pr. imajo še tako primitivno in staro ognjišče, da ima vsak, potem ko je skuhal, v loncu več smeti, saj in premoga, kakor pa jedila. V Heleni je neholiko drugače. Tam je napravljena rudniška kuhinja, v kateri je nastavljen delavec, ki nosi ponosno ime takozvanega rudniškega kuharja. Privlačnost te rudniške kuhinje ni velika, zato skuša rudniška uprava napeljavati rudarje na obisk rudniške kuhinje z gotovimi posrednimi pripomočki. Eden izmed glavnih pripomočkov je ta, da morajo oni rudarji, ki si kuhajo raje sami, plačevati mesečno 6 K za samo kurivo! Stanarine plačujejo samski delavci v Heleni po 1 K, oženjeni pa po 1 K 50 vin., kurjavo pa si poleg tega morajo preskrbeti, oziroma kupovati sami!

V službenem redu — za katerega je bilo treba osem let, preden so ga izdelali — se nahaja tudi ministerialna odredba z dne 22. julija 1908, koje odstavek 16 se glasi: Hrana, ki jo fužinski delavci (Hüttenarbeiter) zavživajo, bodi naj prosta vsakih kislih jedil in pijače. V kislih jedilih se namreč svinec razkaja in ker se razkrajani svinec lažje vseda v želodec in čeva, postaja zastrupljenje po svinču zelo nevarno. Tudi zavživanje alkoholnih pijač pospešuje zastrupljenje, poleg tega še oslabi telo, ter zmanjšuje telesno odporno silo. Temu nasproti je fužinskim delavcem priporočati zavživanje

jedil, ki obsegajo velik odstotek maščobe, na primer: slanina (špek), sirovo maslo (Butter), mleko in podobno. Maščoba jemlje svinčnim delom možnost razkrajanja ter pospešuje njihovo izločevanje itd. Na papirju je vse to lepo, toda rudarji morajo v rudniški kuhinji plačevati 1 K 20 vinarjev za hrano, dobe pa za ta denar dvakrat na dan na pol kuhane **suhe** ajdove žgance, takozvani šterc, katerega zalivajo z napol črno kavo. Opoldne pa dobe juho (župo) in meso ter prikuho (Zuspeis), **ki pa je po navadi prav kisla!** Poleti pa je dan na dan na vrsti **solata, oblita s — čistim kisom!** Olja porabi slavna rudniška kuhinja prav malo. Ministerialna odredba je torej v službenem redu le zaradi lepšega, za parado, dela se ravno nasprotno. Navsezadnje tudi razumemo, maščobo požro gospodje akcionarji sami v obliki dividend, kislata solata pa je poceni in zato tudi dobra za delavce, kaj ministerialni predpis, kaj zastrupljanje delavcev po svinču! To slavni rudniški družbi »Union« vse skupaj ni nič mar. In gorje tistemu delavcu, ki bi se čez to imenitno in »mastno« hrano pritožil. Takoj mu jo »zabelijo« z listkom, s katerim ga prestavijo v kak drug revir in če se to ne zgodi, tedaj ga v tem revirju prerivajo toliko časa sem in tja, da sam rad odide drugam.

Drugič se pomenimo nekoliko o plačah, kajti tudi te so »sijajne«.

Pogreznjena rudniška bolnišnica v Raiblu pred Sodiščem.

Dne 8. januarja 1910 se je v Raiblu na Koroškem nenadoma pogreznila rudniška bolnišnica rudnikov grofov Henckla in Beuthena. Katastrofa sama na sebi je zahtevala tudi nekaj človeških žrtve. Med bolniki, ki so se takrat nahajali v bolnišnici in ki so postali vsi žrtev katastrofe, se je nahajala babica Marija Lanasteiner. Celo poslopje z vsemi takratnimi prebivalci in z vsem, kar se je v bolnišničnem posloplju nahajalo se je pogreznilo v globočino tako, da je takorekoč vsak sled izginil in je bila rešitev ljudi ali kakih predmetov popolnoma nemogoča, in tudi pozneje izključena. Razume se, da je nesreča dala povod za oblastveno preiskavanje vzrokov vsled katerih se je katastrofa pripetila. Pečala se je s stvarjo rudniška oblast, kakor tudi sodišče. Pozvani so bili tudi sodni izvedenci, ki so na podlagi temeljite preiskave in opazovanja na licu mesta izrekli svoje mnenje. Ko je kazensko postopanje bilo zaključeno, se je zaradi prestopka zoper varnost življenja vršila pred okrajnim sodiščem v Trbižu kazenska razprava proti Hugo Steinebachu, rudniškemu ravnatelju rudniških posetnikov v Prevaljah in Eugen Amtmannu, rudniškemu inženirju v Raiblu, toda oba sta krivde, da sta se pregrešila zoper rudniško oblastvene predpise, bila oproščena. (Če bi namestu gospodov bili obtoženi rudarji, tedaj najbrže ne bi bilo šlo tako gladko. Ured.) Toda rudniško glavarstvo v Celovcu je glasom odloka z dne 16. julija 1910 rudniške posestnike in rudniškega inženirja Amtmanna kot obratnega vodjo svinčenega rudnika in rudnika za cinkovo rudo v Raiblu zaradi prestopka splošnega rudarskega zakona obsodilo na denarno kazen in sicer v znesku 400 in 100 kron.

Vsled pogreznitve bolnišničnega poslopja je tudi nezakonski sin ponesrečene Lanasteiner, Oto Oberesl, monter v Beljaku izgubil vso svojo lastnino vredno 440 K in ravnotako se je bila z bolnišničnim poslopljem vred pogreznila vsa lastnina njegove matere, ki pa je bila vredna 2054 kron. Zaradi tega je monter Oberesl šel in vložil proti rudniškim posestnikom grofoma Henckel in Beuthen tožbo na plačilo prvič: odškodnine na roko v znesku 440 K za izgubo njegove lastne imovine in drugič: odškodnine v znesku 2054 kron, ki naj bi nadomestili dedščino otrokom po materi, katera se je vsled katastrofe izgubila oziroma uničila.

Utemeljeval je svojo tožbo s tem, češ, da sta pogreznitev bolnišničnega poslopja zakrivila obtoženca, ker se nista ozirala na neki odlok rudniškega urada in pa ker se nista ravnala na tozadevne predpise, ki jih vsebuje § 17. splošnega rudniške policijskega reda. Sodnijski izvedenci, ki jih je sodišče tudi tekom tega kazenskega postopanja zaslišalo, so izjavili, da tudi najvestnejše upoštevanje tozadevnih posebnih rudniške policijskih predpisov v tem slučaju katastrofe ne bi bilo preprečilo in tudi nobena sredstva v svrhu zadržanja oziroma počasnejšega pogreznjanja ne bi bila zalegla ničesar. Istotako je pri sodišču zaslišani izvedenec geologije (zemljezanstva) vseučilišni profesor Blas, prišel pri izpovedbi svojega mnenja do zaključka, da je bil vzrok pogreznitve močan vrelec, ki je prihajal iz skalovja in ki je v velikem obsegu izpodjedel zemeljsko skorjo ravno pod bolnišnico, kar je tem lažje mogoče, ker je vsled zemeljske vode, sploh vsa zemlja rajlske doline zelo zrahljana. Vot-

lina, ki se je utvorila baš pod bolnišničnim poslopjem je imela neizogibno posledico pogreznitve, in se vsled tega po njegovem prepričanju neizvrševanje rudniško policijskih predpisov s katastrofo ne more spravljati v nikako dejansko medsebojno odvisnost. (Ta je pa lepa!) Na podlagi tega izvedeniškega izreka je deželno sodišče v Celovcu tožbo po odškodnini zavrnilo! (Vrana vrani očesa ne izključuje.) Proti tej razsodbi je tožitelj vložil ničnostno pritožbo na višje, deželno nadsodišče, ki je razsodbo prvega sodišča razveljavilo in zaukazalo zaslivanje še enega izvedenca. Sodišče v Celovcu je na to zaslivalo rudniškega ravnatelja Hampela (Oje!) iz Bleiberga. Rudniški ravnatelj je vprašanje, če je pogreznitev bolnišnice povzročilo preziranje rudniško policijskih predpisov — odločno zanimal! (Seveda, seveda, da bi kak ravnatelj pomagal delavcu do pravice, bi bilo res tudi nekaj novega, ravnotako kakor bi bilo povsem nekaj novega, če bi priznal, da so gospodom rudniškim ravnateljem rudniško policijski predpisi deveta briga.) Deželno sodišče v Celovcu je na podlagi izpovedbe gospode grofe od plačila zopet oprostilo! (Bog nezaden, da bi take plavokrvne gliste obsodilo.) Ker pa brihtni dečko, monter Obersel le ve, da ima prav, posebno še, ker so se še pred pogreznitvijo bolnišnice pojavljala sumljiva znamenja na poslopju in menda tudi razpoke v zemlji okoli njega in bi torej bila dolžnost gospodov, da stvar preiščejo oziroma dajo bolnišnico izprazniti, ni odnehal, temveč je vložil vnovič ničnostno pritožbo, tako, da se je na podlagi nove pritožbe moralo nadsodišče vnovič pečati s tem prepornim vprašanjem. Pri tej razpravi je zastopnik ničnostne pritožbe dr. Griedl zelo spretno poukazal na protislovja, v katerih se izpovedbe posameznih izvedencev nahajajo. Temu nasproti je zastopnik obtožencev dr. Walther povdarjal, da je katastrofa bila slučajna, nezavisna od zanemarjanja rudniško policijskih predpisov, in da vsled tega obtožence ne zadene nobena krivda. Sodni dvor je sklenil zaslišati kot daljšega izvedenca še rudniškega komisarja dr. Busona iz Gradca in je v to svrhu obravnavo preložil.

Radovedni smo, če bo g. dr. Buson imel toliko poguma in pred sodiščem rekel naj grofvske pijavke le plačajo. Kazen, ki bi v slučaju obsodbe gospode grofe doletela, je tako bagatelna, da bi jo težki milijonarji gotovo prav nič ne občutili. Prepričani smo, da če bi šlo za kakšnega psa posebne pasme, za kakšnega jezdnega konja ali pa za kakšno gosposko vlačugo, bi gospodje grofi vsacega ugovora plačali tudi še več, ker pa gre za revnega delavca, kateremu so na indirektnen način uničili vso njegovo imovino, puste raje svojo »plemenitost« vlačiti po vseh mogočih sodnihjah, predno bi mu izplačali zanje gotovo brezpomembno bagatelo, ki pa nasproti pri delavcu igra že znatno vlogo.

Če bi gospodje bili mogli krivdo na omenjeni katastrofi obesiti na hrbet kakemu delavcu, tedaj smo prepričani, da bi se bil izvršil kratak proces; delavca bi bili že zdavnej na nekaj let zaprli. Ker pa se gre za grofe, za milijonarje, pa se vlečejo ceremonije brez konca in kraja in se bo na vse zadnje vsa stvar nemara še tako zamotala in zveržila, da grofje res ne bodo plačali nič; namesto, da bi se jih z njihovi ravnatelji vred poleg plačila vtaknilo tudi še v zapor.

Narodnost in slovenski klerikalci.

Dasi je od zadnjega ljudskega štetja poteklo že precej časa, vendar pa naši klerikalci še sedaj brskajo po stanovanjskih razmerah raznih, zlasti delavskih družin in vlačijo na dan stvari, ki jih pravzaprav nič ne brigajo. Še sedaj se hočejo igrati moralne sodnike in edine zaščitnike slovenske narodnosti oziroma slovenskega jezika. Toda kako njihova obramba slovenske narodnosti izgleda bomo povedali spodaj. Pove-mo pa že v naprej, da obramba slovenske narodnosti našim klerikalcem prav slabo pristoja, kajti danes je že vsakemu človeku, ki nima mo-žgan ravno zaplankanih z deskami, znano, da je ta njihova obramba le navidezna in da še nihče ni napravil toliko »kšefta« s slovensko narodnostjo kakor ravno naši klerikalci, ki glavno jedro te narodnosti, namreč slovenski jezik, pri vsaki priliki za razne subvencije in druge »bak-šiče« prodajajo. Zakaj to pišemo?

V eni izmed svojih zadnjih števil je celov-ški »Mir« v neki notici pod naslovom »Leše pri Prevaljah« na prav neolikan način nahrulil na-šega značajnega in skoz in skoz poštenega so-

druga Srebotnika v Lešah in poleg tega, da je obrizgal s klerikalno gnojnico tudi njegovo dru-žino, je kresnil čisto po nepotrebnem tudi še ne-kega drugega našega sodruga. Kaj pa je sodrug Srebotnik vendar zagrešil tako hudega, da si ga upa klerikalni »Mir« soditi? Povod za to okida-nje je »Miru« dalo že dolgo, dolgo končano ljud-sko štetje. »Mir«, oziroma njegov prevajški do-pisnik med drugim piše: »Ko je pri ljudskem štetju prišla števna komisija v Srebotnikovo stanovanje, Srebotnika ni bilo doma in ko je žu-pan praljšal njegovo ženo, koji naj zapiše obče-valni jezik ali slovenski ali nemški, je Srebotni-kova žena dejala slovenski. Ko je komisija odšla in je kmalu na to Srebotnik prišel domov od dela je, ko je izvedel kaj se je zgodilo, ves raz-burjen tekkel za komisijo in zahteval, da se mora občevalni jezik prepisati, češ, mi smo »tajčerji«. H koncu pa je »Mir« še indirektno z loparjem lopnil po vseh jugoslovanskih socialistih nami-gavaje s staro, obrabljeno in neresnično frazo, češ, da je jugoslovanska socialistična stranka nemškutarska. Častital je namreč našim tova-rišem na takih voditeljih, kakor je Srebotnik.

Kakšni naj bomo jugoslovanski socialisti, v narodnostnem oziru, tega si predpisavati ne da-mo od nikogar, tem manj pa od slovenskih kle-rikalcev, katerim je slovenstvo le dobrodošlo sredstvo za najraznovrstnejše in najumazanejše kravje kupčije. Javna tajnost je, vsaj te zahrbit-ne spletke naših klerikalcev z vladnimi krogi in pa njihova dejanja dokazujejo, da bi sloven-sko narodnost, če bi bila odvisna od njih, že zdavnaj hudič vzel in kojo na Koroškem baš po zaslugi slovenskih klerikalcev že jemlje!

Na nesramen napad v »Miru« na naše so-druge zlasti na našega sodruga Srebotnika bodi pribito, da se je »Mir«, oziroma njegov dopisnik na prav nesramen način zlagal in da je dejansko resnico postavil po stari klerikalni zviti navadi naravnost na glavo. Sicer pa zlaganost in hinav-sko zavijanje dejstev spada itak med najodlič-nejše orožje klerikalcev, s katerim izza varnega plota svoje nasprotnike po ligvorjanski morali napadajo.

Kaj je bilo na resnici, in kako se je »Mir« zlagal zadostuje, če povemo, da sodrug Srebot-nik, ko je prišel domov od dela **ni šel prav nika-mor** in da ni imel prav nobenega povoda, da bi se razburjal. Naj komisija zapiše nemški obče-valni jezik je njegova žena sama rekla in sicer že takrat, ko njenega moža — Srebotnika — še ni bilo doma! Rekla pa je zaradi tega, naj ko-misija zapiše občevalni jezik nemški, ker v tem jeziku med sabo v resnici občujeta, posebno še, **ker nista ne Srebotnik in ne njegova žena ob-iskovala nikoli nobene slovenske šole.**

To je resnica na stvari, ki pa je v tem slu-čaju tudi čisto lahko razumljiva. »Mir« pa naj sedaj drži jezik lepo za zobmi, in prime se naj za nos, kajti ravno generalštaberji njegove, to-rej klerikalne stranke so poleg družega, za raz-ne večinoma osebne »koristi« tudi slovensko ljudsko šolstvo na Koroškem po domače zafu-rali. Za posledice, ki se morajo neizogibno po-javljati naj ti gospodje sedaj ne delajo odgovor-ne druge, kajti to je nepošteno.

Ženo našega sodruga Srebotnika in tudi njega samega ne zadene prav nikako očitjanje in prav nobena krivda, **kajti ni govorila in ni rekla nič družega, kakor resnico.** Lagati se, na ljubo klerikalcem, tega naj si klerikalna gospoda za-pomni, ne bomo storili nikdar. Pa tudi ne bomo pripuščali, da se bodo klerikalci čisto po nepo-trebnem zaganjali v naše sodruge, kajti tako be-dasti nismo, da bi jim nastavili še desno lice potem, ko so nas po levem že udarili.

Da bi mi socialistični delavci klerikalcem pobirali kostanj iz žerjavice, zato bi bili dobri, da bi ti slovenski klerikalci storili vsaj tam, kjer imajo moč, vsaj nekaj, recimo za slovenskega delavca, jim niti v sanjah na misel ne pride. V deželnem zboru na Kranjskem na primer, kjer so slovenski klerikalci absolutni gospodarji, so za ta deželni zbor volilni okraji za splošno kurijo prikrojili tako, da slovenski delavci nimajo niti enega svojega zastopnika, nasprotno ima pe-ščica nemških kapitalistov v tem deželnem zbo-ru kar 10, reci in piši deset poslancev! V Ljub-ljani sami, kjer je glavno komando cele sloven-ske klerikalne stranke, so baš slovenski kleri-kalci vpeljali tako volilno pravico, da ima v mestnem zastopu peščica, večinoma premožnih nemških mestnih prebivalcev kar 7 zastopni-kov, dočim imajo slovenski delavci le 1, reci in piši — enega! Pri določevanju volilnih okrajev za državni zbor so se na željo slovenskih kleri-kalcev v slovenskih deželah volilni okraji raz-delili tako, da slovenski delavci niso dobili niti enega mandata — peščici nemških Kočevarjev (kjer so delavci tudi večinoma Slovenci) pa so

slovenski klerikalci priznali poseben nemški mandat(!) itd. Krivic so slovenski(?) klerikalci pravzaprav internacionalni rimovski, prizadjali slovenskim delavcem na vseh koncih in krajih že toliko, da jih vseh ni mogoče niti naštet.

In v kulturnem oziru, v narodnostnem oziru sploh ni večjih grobokopov in izdajalcev sloven-skega naroda, kakor so baš slovenski klerikalci. Če »Mir« želi, da mu bomo naštetli nekaj toza-devnih slučajev, mu prav lahko vstrežemo. Grehi slovenskih klerikalcev v tem oziru niso več navadni, temveč grehi, ki kriče do neba! Naj celovski gospodje nikar ne mislijo, da bo kak pameten človek smatral njihove prepire z blagajničarskimi »frajlicami« na celovškem ko-lodvoru za resen boj za pravice slovenskega je-zika! Ne, ne, gospoda, to je le navidezna kome-dija, ki ima namen zakriti klečeplazenje raznih slovensko klerikalnih veljakov pred raznimi »hofrati« in prosjačenje za strankarske konce-sije, za katere prodajajo kos slovenstva za ko-som.

In taka banda si upa napadati poštenega de-lavca in njegovo družino. Fej!

Delo in varčevanje.

Učitelj: Zapomnite si dragi učenci, da je le potom dela in varčevanja mogoče oboga-teti. Poglejte našega gospoda župana: Bil je le reven kmet, zdaj je bogat gospod; znal je prid-no delati in varčevati...

Učene c: Tudi vi gospod učitelj ste ved-no delali, kajne?...

— Oh, vedno, vedno!
— In ste kdaj morda zapravljali?
— Kakšne radovednosti so to?
— Oprostite gospod učitelj: če ste vi ved-no mnogo delali in nikdar zapravljali, zakaj ni-ste tudi vi postal bogat?

— Brezobraznež! Za tvojo obnašanje do-biš trojko!

Tišina. Učenec povesi glavo; učitelj po-kašlja. Trenotek nato z bolj milim glasom.

— To ne vstvarja še primero: mi učitelji smo bili namreč vedno slabo plačani...

Učene c, (ki se je zopet osrčil): Tudi moj oče je delal vedno in ni nikdar zapravljaj; in vendar je umrl, ne da bi nam pustil vinarja... To nam pripoveduje vedno mama in nam pravi tudi, da je gospod župan postal zato bogat, ker je imel vedno veliko delavcev, ki so mu delali za horno plačo. Z delom... drugih je obogatil.

— Zadosti! Roke na klop in čitajte!

Rudarji, agitirajte med svojimi tovariši za pristop v strokovno organizacijo, in širite povsod »Rudarja« in »Zarjo«.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Velenje. Hvala, naročilo smo že izvršili. Pi-šite dotičnemu sodrugu tja in mu sporočite, da se tudi od tam, če ni drugače, sam naroči na »Rudarja«. Naročnina za Nemčijo stane za celo leto 4 marke. Pošlje naj nam tudi še nekaj na-slovov drugih tamošnjih slovenskih rudarjev, morda bi lahko dobili med njimi nekaj novih naročnikov. Sicer pa tudi za Velenje samo bi radi pošiljali nekaj več lista. Skusite, pri dobri volji in dobri agitaciji bo šlo!

Vsi drugi kraji: Povsod je premalo lista!

I. Jax & sin
Ljubljana
Dunajska, cesta št. 17
priporoča svojo
bogato zalogo
šivalnih strojev
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji „Adler“,
Vozna kolesa.
Ceniki zastonj in franko.



Priporočamo našim
-- gospodinjam --

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani ==

KOLINSKO CIKORIJO!